

OTDK-dolgozat

**A fékek és ellensúlyok, valamint a hatalommegosztás rendszere
az Amerikai Egyesült Államokban, az egészségügyi reform
példáján**

Tartalom

Tartalom	2
1 Bevezetés	4
1.1 Bevezetés (elméleti megközelítések)	4
2 Az elnök és az „affordable care act”	6
2.1 Út a Fehér Házig	6
2.2 A beiktatás	7
2.3 „Inside the beltway”	7
3 A Képviselőház	10
3.1 A szupertöbbség és az egészségügy	10
3.2 A szavazások a Képviselőházban	11
3.3 Harmincnégy demokrata	12
4 A Szenátus	13
4.1 A Szenátus és az egészségügy	14
4.2 Az „affordable care act” megszavazása	15
3.4 Az elefántok visszatérnek	16
5 A bíróságok	17
5.1 Az egészségügy és a bíróságok	18
5.2 A Legfelsőbb Bíróság előtti kérdések	19
5.3 A bíróság összetétele	20
5.4 A Legfelsőbb Bíróság ítélete	20
6 Az újráválasztási kampány és az egészségügy	22
6.1 A republikánus előválasztás	22
6.3 Mitt Romney és az egészségügy	23
6.4 Az elnökségért folytatott viták	25
7 A második terminus és az egészségügy	26
8 Következtetések	27
9 Felhasznált irodalmak jegyzéke:	35
9.1 Nyomatott Irodalom:	35
9.2 Online Irodalom	35

„A Republic, if you can keep it”
Benjamin Franklin

1 Bevezetés

1.1 Bevezetés (elméleti megközelítések)

Az Amerikai Egyesült Államok története a függetlenségi háborúval, a királyság és a királyi önkény leverésével kezdődött, hiszen a bostoni teadélután és az azután következő függetlenségi háború – bár technikailag nem hozta létre a föderatív köztársaságot – egy új országot teremtett. Ezen történelmi előzmények és a királyságtól való elidegenedés alapozta meg az Egyesült Államok alkotmányát, illetve fő alkotmányos gondolatát, a fékek és ellensúlyok, valamint a hatalmi ágak szétválasztásának rendszerét, amely az alapító atyák szándéka szerint orvosságot kínált a királyság, azaz a royalista modell és természetesen a zsarnokság ellen. A fékek és ellensúlyok rendszerének alapvetései, a hatalmi ágak szétválasztásának elméletével együtt, már John Locke *Értekezés a polgári kormányzat igazi eredetéről, hatásköréről és céljáról* című művében is megjelennek. A hatalom megosztásának klasszikus elméletét taglalva Montesquieu kihagyhatatlan gondolkodóként jelenik meg, Madison *A föderalista* 47. cikkében a következőket írja: „A bölcs tekintély, akit ebben a témában mindig idéznek nem más, mint a hírneves Montesquieu”.¹ Montesquieu *A törvények szelleméről* című munkája mind a hatalommegosztás, mind a fékek és ellensúlyok elméletét részletesen taglalja, amit az alkotmányozás melletti New York-i kampányhadjáratukban előszeretettel idéznek *A föderalista* szerzői, Hamilton, Madison és Jay. A 39. cikkelyben Madison részletesen felsorolja a zsarnokság elkerülésének alapfeltételét: „Az Egyesült Államok elnöke egész hivatali ideje alatt felelősségre vonható”², valamint említi a nemesi címek adományozásának tilalmát is.

A hatalom megosztása, valamint a fékek és ellensúlyok rendszerének kialakítása az Egyesült Államok alkotmányában *A föderalista* szerzőinek elképzelése szerint, mintaszerűen valósult meg, nem csupán horizontálisan, azaz végrehajtó hatalom-törvényhozás-igazságszolgáltatás háromszögben, hanem a föderalizmus, azaz a tagállamok és a szövetségi állam viszonyrendszerében is. Mint látni fogjuk, az egészségügyi törvénytervezet kapcsán is fontos kérdéseket, sőt bírói pereket vetettek fel ennek alapján.

¹ J. Madison: 47.sz. In: A. Hamilton, J. Madison, J. Jay: *A föderalista*. Budapest: Európa, 1998, pp 356

² J. Madison: 39.sz. In: A. Hamilton, J. Madison, J. Jay: *A föderalista*. Budapest: Európa, 1998, pp 285.

Alexis de Tocqueville *A demokrácia Amerikában* című munkája az első olyan elemzés az Egyesült Államok politikai rendszeréről, amely működés közben, gyakorlatban vizsgálja az állam berendezkedését, megállapítva, hogy vizsgálódásának tárgya nem csupán teljesíti, de sok esetben meghaladja korának demokratikus elvárásait, így zsinórmértékként szolgálhat az alkotmányos és politikai rendszerek megítélésékor.

Az alkotmány törzsszövegét megvizsgálva – a szó XVIII. századi értelmében – egy elitista-liberális rendszer alapjait látjuk, mint ahogy Robert Dahl is megállapította a *How Democratic is the American Constitution?* című esszéjében. Ebben hét fő vonulaton keresztül vizsgálja az alkotmányt, és megállapítja, hogy az modern értelemben véve – többek között a fékek és ellensúlyok rendszere miatt! – nem tekinthető demokratikusnak. Véleménye szerint a többség zsarnoksága ellen létrehozott fékek és ellensúlyok rendszere tulajdonképpen nem más, mint politikai eszköz a jelentős reformok lelassítására, amely végső soron átcsaphat egy a kisebbség zsarnokságát létrehozó politikai berendezkedésbe. Ennek példája lehet a politikai (zsákmányszerző) alapon, élethosszig tartó kinevezéssel megválasztott bírákból álló Legfelsőbb Bíróság, amelynek tagjai nem csupán az alkotmányosságot vizsgálják, hanem politikacsináló testületként is funkcionálnak.

A fékek és ellensúlyok, valamint a hatalommegosztás rendszere az Egyesült Államok napi politikáját permanensen befolyásolja, elég csupán a kormányzat feletti megosztott pártkontrollt említeni, amelynek értelmében az elnököt az egyik, a kongresszus minimum egyik házának vezetőjét pedig a másik párt adja. Ezt Tocqueville a már fentebb említett művében előnynek írja le.

A dolgozat célja tehát nem más, mint a bevezetésben említett problémák konkrét vizsgálata egy adott példa, Obama egészségügyi törvénytervezetének sorsa kapcsán. A reform előkészítése, a törvény elfogadása majd utóélete összefonódik az adott időszakban lezajlott választásokkal is, és a viták túlmutatnak az egészségbiztosítási rendszer változásából adódó gyakorlati kérdéseken, magát a politikai rendszert, a hatalmi ágak működését, a hatalom horizontális és vertikális megosztását, az amerikai demokrácia alapjait is érintik. A folyamat során kérdések merülnek fel az elnöki szerepkör lassú bővülését illetően, hangsúlyt kapnak az Egyesült Államok jelenlegi belpolitikai vitái, amelyek, mint később láthatjuk, erőteljes pártpolarizációs erőkként lépnek fel.

2 Az elnök és az „affordable care act”

2.1 Út a Fehér Házig

Az Egyesült Államok jelenlegi elnöke már 2008-as megválasztása előtt is nagy hangsúlyt fektetett egészségügygel kapcsolatos elképzeléseinek bemutatására. Az ország legnagyobb szociális problémájának az általános egészségbiztosítás hiányát látta – és ezzel a demokrata párt tagjai között nem volt egyedül. Az „affordable care act” előtti rendszerben csak az részesült ellátásban, aki magánbiztosítóval szerződött, ennek hiányában a kórházban csak életmentő beavatkozást végeztek el rajta. Az elnök elképzelése egy olyan egészségügyi biztosítási rendszer volt, amely nem tesz különbséget gazdag és szegény között. Ezt a javaslatot az akkor még szenátorként kampányoló elnökaspiráns 2007. január 25-ei beszédében a következőképpen fogalmazta meg: *„Teljes meggyőződésem szerint kijelenthetem, hogy a következő elnök első ciklusának végére az általános egészségügyi biztosítást meg kell, és meg is tudjuk teremteni országunkban.”*³ Obama szenátor, többek között, azért is volt ennyire tájékozott az egészségügygel kapcsolatban, mert abban az időszakban tagja volt az ezzel a témával foglalkozó szenátusi szakbizottságnak is. A demokrata párttól természetesen nem állt távol a reform, hiszen a másik jelöltnek, Hillary Clintonnak is volt egy saját tervezete. A riválisok az előválasztások során ebben a témában nem is ostromozták egymást. Miután az illinois-i szenátor Obama 2008. augusztus 28-án elnyerte a demokrata elnökjelöltséget, a jelöltséget elfogadó beszédében a következőket mondta az általános egészségügyi ellátással kapcsolatban: *„Most van itt az ideje annak, hogy ne csak ígéret legyen a megfizethető és minden amerikai számára elérhető egészségügyi ellátás.”*⁴ Mivel az előválasztás elhúzódott, a november 4-ei választás pedig közel volt, McCain republikánus elnökjelölt és Obama között mindösszesen három vita folyt le, amelyeket a televízió is közvetített. Ezen vitákban az egészségügyi tervezetekről is szó esett, hiszen a republikánus jelölt is előrukkolt egy saját javaslattal („Health-care plan”).

A választásokat végül a demokrata elnökjelölt Obama nyerte, az elnökséghez szükséges elektorok számát magasan túllépve, 365 szavazatot kapott.

³Deborah White: *Barack Obama's Speech Urging Universal Health Insurance*, [2012. április 2.]

<http://usliberals.about.com/od/extraordinaryspeeches/a/ObamaHealthIns.htm>

Barack Obama's Acceptance Speech transcript (letöltés ideje 2012. április 2.)

http://www.nytimes.com/2008/08/28/us/politics/28text-obama.html?_r=1&pagewanted=all

Mint a fentebbi bekezdésben is említettem, az elnököt az elektori testület választja meg, ugyanakkor ennek több hátránya is lehet, mivel nem kötelezi törvény arra az elektorokat, hogy a néptől legtöbb szavazatot kapott jelöltre szavazzanak. Emellett a különböző államok elektorainak száma eltérő – az adott állam szenátorainak (kettő) és képviselőinek (a népességszám által meghatározott) összege adja ki – ezért egy-egy nagyobb állam megnyerése többet ér, mint sok kisebbé. Az elektori rendszer működésének hátrányait jól illusztrálta a George W. Bush és Al Gore közti elnökválasztás 2000-ben, amikor is az elektori szavazatoknak köszönhetően annak ellenére lett Bush az elnök, hogy a szavazópolgárok többsége Gore-ra voksolt.

2.2 A beiktatás

Az Egyesült Államok elnökének beiktatását az alkotmány II. cikkely 1.§ határozza meg. Az eskütétel után következő beiktatási beszédben Obama többször is megemlítette az egészségügy helyzetét: *„Emberek kerültek az utcára, állások szűntek meg, üzletek váltak bizonytalanná. Az egészségügy túlzottan költséges, iskoláink túl gyakran elbuknak, és minden egyes nap újabb bizonyítékkal szolgál arra, hogy energiaszolgáltatásunk módja ellenfeleinket erősíti és bolygónkat fenyegeti”*⁵. Majd pedig ígéretként a következő hangzott el: *„A tudományt visszahelyezzük az őt megillető helyre és a technológia csodáit alkalmazva javítunk az egészségügyi ellátás minőségén, és csökkentjük annak költségeit”*⁶.

2.3 „Inside the beltway”

A frissen beiktatott elnök február 21-i, a száztizenegyedik Kongresszusban elmondott beszédében hatalmas hangsúlyt kapott az egészségügyi tervre. Az elnök formálisan azonban egy beszédnél többet nem tehet, mivel az Egyesült Államokban törvénykezdeményezési joga nincsen, csak a végrehajtó hatalomhoz kapcsolódó kérdésekben hozhat elnöki határozatot. Ugyanakkor tény, hogy az elnöki hatalom és az elnöki határozatok az első elnök, George Washington óta kibővültek, az elnökök aktív, nem csupán a külpolitikával foglalkozó szereplővé léptek elő. Az inherens, azaz az alkotmányban nem szereplő, de az egyes elnökök véleménye szerint a hivatallal járó jogkörök száma folyamatosan nőtt, fejlődött. Ilyen aktív politikai lépés lehet amikor az elnök a másik két szövetségi hatalmi ágat – a Kongresszust és a Legfelsőbb Bíróságot – döntések meghozatalára készíti. Amennyiben a Kongresszus elfogadja az elnök döntését, tulajdonképpen jóváhagyja a jogkör

⁵ Részlet Barack H. Obama beszédéből (letöltés ideje 2012. április 5.) <http://www.whitehouse.gov/blog/inaugural-address/>

⁶ Részlet Barack H. Obama beiktatási beszédéből (letöltés ideje 2012. április 5.): <http://www.whitehouse.gov/blog/inaugural-address/>

kibővítését. Ellenkező esetben a bírósághoz fordul, ahol eldöntik, hogy a jogkörkibővítés az alkotmánnyal összeegyeztethető-e vagy sem. Érdekes megjegyezni azt, hogy *A föderalista* cikkeiben ez nem szerepel, illetőleg az alkotmány sem rendelkezik arról, hogy az elnöknek joga lenne jogköröket magához vonni. Az inherens jogkörbővítés ugyanakkor nem egyenlő a diktatúra építésével, az alkotmány semmibevételével, illetve bizonyos esetekben még hasznos is lehet, amennyiben az elnök kompromisszumosan tudja ezeket a sokszor szakpolitikai kérdéseket alakítani.

Előfordulnak még a Kongresszus által átruházott jogkörök, ez egy tulajdonképpen egyszerű metóduson keresztül történik, a Kongresszus dönt arról, hogy bizonyos jogkörének gyakorlását átadja az elnöknek. Ez általában a válságok kezelésének megkönnyítésére szolgál, pl. Franklin Delano Rooseveltet hatalmazták föl ilyen jogkörökkel, hogy a gazdasági válságot gyorsan és határozottan tudja kezelni, megkerülve a kongresszusi szavazásokat, valamint a sokszor lassú és meddő politikai vitákat.

További kezdeményezési lehetőség az elnök számára az alkotmányos kötelezettségei között felsorolt beszámoló beszéd. A magyarul éértékelőnek nevezett, az *Unió helyzetéről* szóló összefoglalót az alkotmány szerint minden évben el kell mondania. 2009-ben e beszédben is nagy hangsúlyt kapott az egészségügyi biztosítási reform.

A fentiek, illetve az alkotmányban foglaltak alapján látható, hogy törvényt csak és kizárólag a Képviselőház és a Szenátus tagjai nyújthatnak be, és azt a Kongresszus fogadhatja el. Az elnök szerepe itt már nem jogi, hanem politikai feladattá válik. Tarthat beszédeket, tárgyalhat képviselőkkel és megpróbálhatja megszerezni a szavazatokat, hiszen az Amerikai Egyesült Államok Kongresszusában a frakciófegyelem fogalma teljesen másképp értelmezhető, mint az európai parlamentarizmusban. Az elnöknek itt a politizáláson és a „Pork Barrelen”⁷ kívül az adott pillanatban meglévő demokrata kongresszusi többségre kellett támaszkodnia. Meglátásom szerint ezért is volt fontos számára, hogy még a 2010-es szenátusi és képviselőházi választások előtt keresztülvigye a törvénytervezetet, hiszen semmi sem garantálta a demokrata többség megtartását. Láthatjuk, hogy a végrehajtó hatalom jogköre nem csak kibővült az elmúlt századok során, hanem előremozdult egy erőteljesebb belpolitikai aktivitás felé. Az elnök feladatai között nem csupán a főparancsnokság és a külpolitika felügyelete van, hanem hozzá került a belpolitika, a reformok végrehajtása is – tulajdonképpen megkapta azokat a jogköröket is, amelyeket az európai miniszterelnökök gyakorolnak, miközben megtartotta az alkotmányban rögzített elnöki jogosítványokat is.

⁷ A fogalom jelentése: Egy-egy képviselő szavazatainak különböző választókerületi juttatások általi megvásárlása.

A hatalom megosztásának gyakorlata az Egyesült Államokban tehát egy folyamatosan változó rendszer, ugyanakkor ez a változás – véleményem szerint – nem módosítja a rendszer alapjait. Az viszont tény, hogy minden elnök más és más stílust, hozzáállást képvisel, más és más módon végzi a munkáját, éppen ezért alakítja és formálja a politikai és jogi rendszert.

A hatalom megosztásának elméleteiben a végrehajtó hatalmi ág jelen esetben tehát az elnök, ugyanakkor, mint láthattuk, feladata nem csupán a végrehajtásra összpontosul, néhány esetben a törvényhozás megkezdése, a lobbizás, végső soron tehát a jogalkotás is hozzá kerül. Az alelnök feladatkörében pedig direkt elemként megjelenik a törvényhozás, hiszen ha a szenátusban szavazategyenlőség lép fel, a jogszabályok szerint ilyen esetben az ő feladata eldönteni a kérdést. Tehát a végrehajtó hatalmi ág nem csupán a tisztán politikai vagy közvélemény-befolyásolási eszköztárát használhatja fel a törvényhozás alakítására, bizonyos esetekben igen tág jogkörrel rendelkezik ahhoz, hogy egy-egy kiélezett helyzetben átvegye a törvényhozás bizonyos feladatait. De ez a jogkör nem vezet a zsarnokság kiépítéséhez. Az is előfordulhat, hogy egy elnök döntéseivel terhessé válik pártja és párttársai számára – Richard M. Nixont is erőteljes, saját párton belüli politikai nyomás buktatta meg, 2008-ban pedig G. W. Bush elnököt kerülték a republikánus képviselőjelöltek. Ebben az értelemben tehát az a „pártoskodás” amely Madison szerint csak árt és kerülendő, több esetben pozitív, zsarnokságot letörő és a túlkapásokat megelőző szűrőrendszerként léphet fel, hiszen amikor egy elnök mögül elfogy saját pártjának a támogatása és az ellenzékétől sem tud szavazatokat szerezni elképzeléseinek megvalósításához, akkor politikai értelemben megbukott. A hatalom megosztásának és a zsarnokság letörésének fontos eleme még az impeachment is, ami az elnök hatalomtól való megfosztását jelenti a legfelsőbb bíróság és a kongresszus által, az alkotmányban foglalt keretek között.

3 A Képviselőház

Az Amerikai Egyesült Államok Kongresszusa az alkotmányban foglaltak szerint egy kétkamarás törvényhozó testület, melyben az első kamara szerepét a Képviselőház tölti be, a másodikét pedig a Szenátus. A Képviselőház tagjainak száma egészen az 1911-es „Apportionment Act” elfogadásáig az alkotmány által meghatározott 10 évenként tartandó népszámlálás alapján változott. A törvény meghozatala után maximalizálták a képviselőház létszámát, amely jelenleg 435 fő.

A kongresszus, mint a szövetségi szint törvényhozói hatalmi ága, nem csupán törvényhozói, hanem bizonyos ellenőrzési feladatokat is ellát, illetve feladata az impeachment-eljárás lefolytatása is, természetesen csak olyan esetben, ha az elnököt bűncselekmény elkövetésével vádolják.

Ugyanakkor az elnöknek is van jogosítványa a törvényhozással szemben, ez pedig nem más, mint az elnöki vétó a már megszavazott törvénytervezetre. Az elnöki vétó is felülbíráható, igaz, ehhez már a képviselőház és a szenátus kétharmadának szavazata kell.

3.1 A szupertöbbség és az egészségügy

A 2008-as kongresszusi választásokon a demokrata párt hatalmas többséget szerzett a Képviselőházban, szám szerint 257 főt, szemben az ellenzéki republikánusok 178-as létszámával.⁸ A demokrata így kényelmes többséggel rendelkeztek az általuk kezdeményezett jogszabályok megalkotásához. Az Egyesült Államok Kongresszusában a törvények benyújtása a Képviselőházban történik, képviselők által. Az egészségügyi reform esetében sem volt ez másképpen, a törvénytervezetet 2009. július 14-én John Dingell, Michigan 15. választókerületének⁹ képviselője nyújtotta be, kilenc támogató, szintén demokrata képviselővel együtt. A tervezetet végül 2009. november 07-én fogadta el a demokrata többségű törvényhozás¹⁰. Mivel nem egyezett a szenátusi és a képviselőházi javaslat, egy külön egyeztető bizottságot hoztak létre (a dolgozat részletesebben a Szenátusról szóló fejezetben tárgyalja a főbb különbségeket).

A 2010-es választási eredmények (letöltés ideje 2012. április 6.) : <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/special/politics/2010-race-maps/house/>

⁹ (letöltés ideje 2012 április 7.) <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/bdquery/z?d111:H.R.3200:>

¹⁰ ¹⁰ R. Pear, D. M. Herszernhorn: House Health Plan Outlines Higher Taxes on Rich, New York Times, 2009.07.14 (letöltés ideje 2012. április 7.) <http://www.nytimes.com/2009/07/15/health/policy/15health.html>

3.2 A szavazások a Képviselőházban

Egy törvénytervezet hosszú útja az Egyesült Államok Képviselőházában kezdődik, a következőképpen: ha benyújtották a törvényjavaslatot, az kap egy számot, a számozott javaslatot kinyomtatják és szétosztják a képviselők között, a javaslatot a különböző szakbizottságok vizsgálják meg értelmezhetőségi szempontok szerint. Ha a javaslat megfelelő, akkor a bizottság továbbengedi, ha nem, akkor visszadobja. Ha a bizottság rábólint, akkor a javaslat él, a Képviselőház megvitatja, majd szavaznak az esetleges módosításokról. A végszavazás után a Képviselőház munkája véget is ér, támogatás esetén a javaslatot továbbadják a Szenátusnak, ahol az egész értelmezési és módosítási folyamat ismét lejátszódik. Ez az egészségügyi törvény esetében sem volt másképp, a folyamat lassúsága pedig az elnöknek nagyon komoly aggodalomra adhatott okot, hiszen így nehezen volt garantálható a törvény elfogadása még az elnöki ciklus félidejében, a félidős választások előtt.

A demokraták között is voltak, akik a javaslatot ellenezték, ami további aggodalomra adott okot. Példaként említhetjük a Stupak képviselő által megfogalmazott felvetést, hogy az általános egészségbiztosítási keretből ne lehessen abortuszt finanszíroztatni. Azért, hogy a szükséges szavazatokat biztosíthassa a Fehér Ház, az elnöknek el kellett készítenie egy úgynevezett végrehajtási rendeletet, amely rögzíti, hogy a támogatásokat nem lehet felhasználni abortuszra.¹¹ Az abortusz kérdése a mai napig tematizálja a választásokat, a konzervatívok életpártiként ellenzik az abortuszt, a liberálisok pedig a nő döntési jogát támogatják. Érdekes, hogy a halálbüntetést ezzel szemben a konzervatívok támogatják inkább, míg a liberálisok ellenzik.

Az bizonyosan tudható volt, hogy a republikánusok nem fogják támogatni ezt a törvényt, és nem csak politikai okok miatt. Ugyanis egy ilyen törvény hatalmas elmozdulás a központi kormányzat megerősödése felé, a republikánus párt pedig hagyományosan a gyengébb kormányzat híve. Félelmüket alátámasztotta a képviselőházi tervezetben szerepelő elképzelés egy állami biztosítói rendszer létrehozásáról. Ezt az ötletet a republikánusokon kívül a konzervatívabb demokraták (például a „Kék kutya frakció”)¹² sem támogatták. Miután az állami biztosítóra vonatkozó javaslat kikerült a tervezetből, még mindig nem volt meg a szükséges többség, mert a Stupak-féle módosító továbbra is távol tartotta a döntéspárti demokratákat.¹³

¹¹ R. Pear, D. M. Herszernhorn: Obama Hails Vote on Health Care as Answering ‘the Call of History, New York Times, 2010.03.21 (letöltés ideje 2012. április 7.):

<http://www.nytimes.com/2010/03/22/health/policy/22health.html?pagewanted=2>

¹² a kék kutya frakcióról: <http://bluedog.schrader.house.gov/>

¹³ Döntéspárti demokraták: a nők döntési jogát támogatják az abortusz kérdésben.

A képviselőknek sokat számít az, hogy miként szavaznak, attól függetlenül, hogy a frakciók egy irányba szavazási fegyelme alacsony a Kongresszusban. Ennek oka, hogy minden képviselő minden szavazata visszakereshető, és ezt a következő választási kampányban az ellenfelek előszeretettel hozzák fel egy-egy vitatottabb törvény kapcsán. Ez a lehetőség a képviselők két csoportját érinti, elsősorban azokat, akik az úgynevezett billegő államokban szereztek mandátumot, illetve azokat, akik egy államban úgy lettek képviselők, hogy az adott állam többi választókerületét a másik pártnak sikerült megszereznie. Emiatt több olyan képviselő is akad, aki az adott törvénytervezet elutasítása helyett inkább nem szavaz, elkerülendő a konfliktusokat párton belül, de kisebb támadási felületet adva egy alapvetően másik párthoz tartozó választókerületben.

3.3 Harmincnégy demokrata¹⁴

Pontosan 34 volt azon demokraták száma, akik 2010-ben leszavazták a törvénytervezetet. Ezen képviselők közül sokan az úgynevezett billegő államok képviselőit látták el, amelyekben a republikánusok szoktak győzni,¹⁵ illetve a szavazók inkább konzervatívabbnak tekinthetők. Talán az egyik legjobb példa Új-Mexikó kettes választókerülete, amely 2002-ben és 2006-ban republikánus jelöltet választott meg, 2008-ban viszont már kék¹⁶ képviselője lett. Mivel a 2010-es választások már túl közel voltak, ahhoz hogy ez a képviselő meg tudja tartani a helyét (ismerve a helyieknek az egészségügyi kérdéshez való viszonyát), nemmel kellett szavaznia.

Hasonló helyzetben volt Adler, New Jersey hármaskerületének képviselője, vagy Louisiana hetes választókerületének demokrata képviselője, akik természetesen nemmel szavaztak az egészségügyi tervezetre. Főleg ezen okoknak illetve voksoknak volt köszönhető a 2010. március 23-ai szoros szavazási eredmény. Ugyanakkor egy ilyen horderejű, sokat vitatott törvénytervezet esetében természetes, hogy nem kirívóan magas többséggel fogadják el, legyen bár demokrata többségű képviselőház, demokrata elnökkel.

¹⁴ A szavazás eredményének forrása: <https://www.govtrack.us/congress/votes/111-2010/h165>

¹⁵ a Választási eredmények forrásai <http://www.fec.gov/pubrec/fe2010/tables2010.pdf> 1. oldal (letöltés ideje 2012 április 8.)

¹⁶ A demokrata párt színe

4 A Szenátus

Az Egyesült Államok Kongresszusának második kamarája a Szenátus, melyről az alkotmány I. cikkely 3. § a következőket írja: *„Az Egyesült Államok Szenátusa az egyes államokat képviselő két-két szenátorból áll, akiket az állam törvényhozó testülete hat évi időtartamra választ; minden szenátor egy szavazattal rendelkezik”*¹⁷ A Szenátusnak száz tagja van, elnöke az alelnök. Feladatkörébe tartozik a szenátusi ülések összehívása, és szavazategyenlőség esetén az alelnök dönti el a törvény sorsát. A Szenátus tagjainak megválasztását az alkotmány a következőképpen írja elő: *„Közvetlen az első választást követő összeülés után a szenátorokat a lehetőség szerint három egyforma létszámú osztályba kell sorolni. Az első osztályba tartozó szenátorok mandátuma a második év, a második osztályba tartozó szenátorok mandátuma a negyedik év, a harmadik osztályba tartozó szenátorok mandátuma a hatodik év végén megszűnik, s így a Szenátus egyharmadát kétévenként választják újjá; ..”*¹⁸ Az előbb leírtak alapján megállapítható, hogy egy speciális rotációs elv érvényesül, minden szenátornak 6 éves mandátuma van, de a szenátus egyharmadát kétévente újraválasztják.

A 2008-as Obama-lázban égő demokratáknak nem sikerült megszerezniük azt az úgynevezett szenátusi szupertöbbséget, azaz a szenátori helyek 60%-át, ami ahhoz kellett volna, hogy a republikánusok obstrukcióit le lehessen törni. Ehhez a demokrata pártnak még két államot kellett volna megnyernie: Georgiát és Minnesotát. Ha ezeket a szenátusi helyeket is meg tudták volna szerezni, akkor az egészségügyi biztosítási törvénytervezet is gyorsabban az elnök asztalára kerülhetett volna. Mindazonáltal Georgia előző választási eredményeit elemezve látható, hogy elég valószínűtlen volt a demokrata győzelem, hiszen mind az elektori testület, mind a korábbi szenátusi választások piros színnel jelölik az államot.

¹⁷Részlet az Egyesült Államok alkotmányából (letöltés ideje 2012. április 14.):http://hungarian.hungary.usembassy.gov/constitution_in_hungarian.html

¹⁸Részlet az Egyesült Államok alkotmányából (letöltés ideje 2012. április 14.):http://hungarian.hungary.usembassy.gov/constitution_in_hungarian.html

4.1 A Szenátus és az egészségügy

A képviselőházi elfogadás után az egészségügyi törvényjavaslatot a Szenátus kezdte el tárgyalni. Bár mindkét házban demokrata többség uralkodott, a Szenátus és a Képviselőház mégis két egymástól eltérő tervezetet fogadott el – de ez sem ritka az Egyesült Államok törvényhozásában.

A Szenátus a tervezetet 2009. december 24-én szavazta meg. Az, hogy ezen a napon tartották a szavazást, kivételesnek számít az Egyesült Államok Szenátusának történetében, hiszen ilyenre utoljára példa 1895-ben volt. Az elnök a tervezet elfogadását követően a Fehér Házban a következőket mondta: *„Most már hihetetlenül közel vagyunk ahhoz, hogy az egészségbiztosítási reformot meg tudjuk valósítani.”*¹⁹.

A szavazás után nem maradt más, mint a két törvénytervezet összeegyeztetése. A legfontosabb és egyben a leghangosabb vita a biztosító mibenlétében volt, hiszen a képviselőházi tervezetben külön állami biztosító létrehozása, a szenátusi tervezetben pedig a meglévő biztosítóknak való pénzjuttatás szerepelt. Ez a későbbi finanszírozási tervben is megjelent, mert a két tervezet költségvetésének különbsége 204 milliárd dollár²⁰ volt. További kérdésként merült fel a szükséges anyagi források biztosításának módja: a magasabb jövedelműek megadóztatásából vagy esetleg máshonnan. Pontosan kik azok, akik a rendszer részesei lehetnek, mely gyógyszerek legyenek támogatottak, és melyek nem? Ezen részletek a demokratáknál nem csak gyakorlati, hanem ideológiai, politikai kérdésnek is számítottak. Ráadásul a pártok finanszírozását is befolyásolhatták – állami biztosító esetében kevesebb pénzt kapnak a magánbiztosítók, amelyek hagyományosan a republikánusok komoly támogatóinak számítanak. Ha kisebb a bevétel, kevesebb pénzt tudnak adni a konzervatív párt kasszájába, így ez a lépés természetes módon a republikánusok ellenérzését váltotta ki és a törvénnyel szembeni előítéleteiket erősítette.

Az alkudozás legjobb közvetítője egy ekkora horderejű törvény esetében a Fehér Ház, itt újra megjelenik az elnök alkotmányban nem szereplő, de a politikai rendszerben természetesen működő tekintélye. A közvetítő szerepnek általában két útja van: a hivatalos, amely szerint a különböző bizottságokban, illetve vitanapok, viták rendezése során alakul ki a közös álláspont; a másik pedig a

¹⁹ Az idézet a következő cikkben lelhető fel: R. Pear: Senate Passes Health Care Overhaul on Party-Line Vote, New York Times, 2009.12.24. (letöltés ideje 2012. április 16.):

http://www.nytimes.com/2009/12/25/health/policy/25health.html?_r=1

²⁰ (letöltés ideje 2012. április 16.): http://en.wikipedia.org/wiki/Affordable_Health_Care_for_America_Act

nem hivatalos: ebédek, golfozások – ezek bár nem nyilvánosak, de hatékonyabbak. Jelen esetben a tárgyalás mégis könnyebb s egyszerűbb volt, hiszen demokraták demokratákkal ültek tárgyalóasztalhoz.

4.2 Az „affordable care act” megszavazása

A törvény végaszavazására 2010. március 21-én került sor. A szenátusi változatot néhány módosító javaslattal támogatta a Képviselőház is. A szavazás a Képviselőházban és azon kívül is hatalmas visszhangot kapott, és itt nem csak a harmincnégy demokratát kell említeni; a szavazás alatt tüntetést tartottak a Kongresszus előtt. Bent a konzervatív párt tagjai kifogásolták a törvény egyoldalúságát. Retorikájuk szerint csak a szegényeknek ad az egészségügyi csomag. Azoknak pedig, akik eddig fizettek biztosítást, terheik növekedni fognak. Az egészségügyi reform ára elég magas, hiszen tíz év alatt 983 milliárd dollárjába²¹ fog kerülni az állampolgároknak, de ennek eredményeként további 16 millió embernek²² lesz egészségügyi biztosítása. Itt főleg az alacsony keresetű, négy fős²³ vagy annál nagyobb családokról van szó.

Fontos kiemelni azt, hogy a gyermekeknek 26. életévük betöltéséig a jogukban áll használni szüleik biztosítását, illetve a biztosítók nem módosíthatják betegség esetén az ellátás finanszírozását. A törvénynek e részei a középosztályt is támogatták, mert a gyermekek joga, hogy felhasználhatják a szüleik biztosítását, kifejezetten előnyös az említett társadalmi réteg számára. A költségvetés kongresszusi hivatala szerint ez 143 milliárd dollárral²⁴ csökkenti az államháztartási hiányt az elkövetkező 10 évben.

S bár ezzel a törvénnyel az általános biztosítás még nem született meg, az Egyesült Államok egy hatalmas lépést tett ennek irányába, egy hosszú, majdnem egy évig tartó vita után, melynek során az egyik legjelentősebb demokrata érv – Patrick J. Kennedy, Rhode Island demokrata képviselője szavaival – a következő volt: „Az általános egészségügyi ellátás nem csak polgári alapjog, hanem morális kérdés is”²⁵. S éppen ezen kijelentés teszi kétélűvé a törvény meghozatalának módját, magát a törvényt pedig megosztóvá, hiszen morális kérdés esetében a konszenzus és a megegyezés

²¹ R. Pear D. M. Herszerhorn Obama Hails Vote on Health Care as Answering ‘the Call of History’, New York Times, 2010.03.21. (letöltés ideje 2012. április 16.)http://www.nytimes.com/2010/03/22/health/policy/22health.html?_r=1.)

²² R. Pear D. M. Herszerhorn Obama Hails Vote on Health Care as Answering ‘the Call of History’, New York Times, 2010.03.21. (letöltés ideje 2012. április 16.)http://www.nytimes.com/2010/03/22/health/policy/22health.html?_r=1.

²³ „(letöltés ideje 2012. április 18.) http://en.wikipedia.org/wiki/Affordable_Health_Care_for_America_Act

²⁴ R. Pear D. M. Herszerhorn Obama Hails Vote on Health Care as Answering ‘the Call of History’, New York Times, 2010.03.21. (letöltés ideje 2012. április 16.)http://www.nytimes.com/2010/03/22/health/policy/22health.html?_r=1.

²⁵ R. Pear D. M. Herszerhorn Obama Hails Vote on Health Care as Answering ‘the Call of History’, New York Times, 2010.03.21. (letöltés ideje 2012. április 16.)http://www.nytimes.com/2010/03/22/health/policy/22health.html?_r=1.

esetlegesen egy jobb, demokratikusabb és maradandóbb egészségügyi rendszert adhatott volna az amerikai állampolgároknak.

Miután a Kongresszus jóváhagyta a tervezetet, az alkotmány rendelkezései szerint, 2010. március 23-án Barack H. Obama aláírta az „Affordable Care Act” névre keresztelt dokumentumot, és ezzel megvalósította 2008-as kampányának az egyik, ha nem a legfontosabb elemét.

3.4 Az elefántok visszatérnek²⁶

A 2010-es választások után a Képviselőházban a demokraták elvesztették többségüket, egész pontosan 63 helyen cserélődött a demokrata képviselő republikánusra. Tulajdonképpen nem történt más, csak visszabillentek azok az államok, amelyeket a demokraták nyertek meg a 2008-as Obama-lázban. Az elnöki ciklus közepén tartott választások eredményei abban az értelemben az elnököt igazolták, hogy a törvényt még a kényelmes többség idején tető alá kell hozni. Ez így is történt, hiszen még a száztizenegyedik Kongresszus fogadta el a törvényt. A következő képviselőháznak 2010-től már republikánus többsége volt. Ez a szituáció egyáltalán nem kirívó az Egyesült Államok politikai rendszerében, saját terminológiát is használnak rá, ez pedig a megosztott pártkontroll a kormányzat felett.²⁷ Az 1946–1990 közötti időszakban mindössze kilenc olyan választás volt, ahol ugyanabból a pártból került ki az elnök, a szenátusi és a kongresszusi többség.

A ciklusközi választásokat követően a republikánusok fő célja az egészségügyi törvény visszavonása volt, amire folyamatosan keresték a lehetőségeket. Minden eszközt megpróbáltak felhasználni a törvény visszavonásához, de nem volt elegendő a többségük. Egy ilyen lépés elfogadtatásához és végigviteléhez a Kongresszus mindkét házában többséggel kell rendelkezni. A republikánusok esetében ez a Szenátusban nem volt meg, de – a várható elnöki vétó miatt – még megfelelő szenátusi többséggel sem sikerülhetett volna az akció, hiszen egy vétó felülbírlásához már a Képviselőház és a Szenátus kétharmadának támogatása kellene. Ugyanakkor a „government shutdown” tehát a költségvetés elutasítása és a kormányzat leállítása remek politikai eszköz volt arra, hogy a szavazókat az egészségügyi törvény ellen hangolják.

²⁶ A republikánus párt címerállatukról való elnevezése forrás:

[http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_(United_States)) (letöltés ideje 2012. április 14.)

²⁷ Austin Ranney: Politika az Egyesült Államokban, in G.A. Almond-G. Bringham Powell: Összehasonlító politológia 17. fejezet fordította: Béndek Péter. Osiris 2003. Budapest, pp 727-771

5 A bíróságok

Az Egyesült Államok bírósági rendszere, eltekintve az úgynevezett speciális bíróságoktól, háromlépcsős rendszer, amely egészen 1891²⁸ óta létezik jelenlegi formájában. Az alkotmány III. cikkelye foglalkozik a bíróságokkal, az igazságszolgáltatás legfelsőbb szintjére a Legfelsőbb Bíróságot helyezi „1.§ Az Egyesült Államok bírói hatalma a Legfelsőbb Bíróságot és olyan alsóbb bíróságokat illet, amelyeket a Kongresszus időről-időre megállapít és megalkot. Mind a legfelsőbb, mind az alsó bíróságok bírái hivatalukat addig gyakorolják, míg azt megfelelően látják el; szolgálataikért meghatározott időközökben tiszteletdíjban részesülnek, melyet hivatalviselésük tartama alatt nem lehet csökkenteni”²⁹ Ez a cikkely megmutatja, mennyire jellemző a bírói függetlenség az Egyesült Államok politikai rendszerére. Bár a bírókat az elnök nevezi ki, hivataluknak határozatlan az időtartama, és a megválasztásukhoz a Szenátus hozzájárulása kell, tehát a végrehajtó és a törvényhozó hatalom közösen jelöli ki és választja meg az igazságszolgáltatási hatalmi ág tagjait. A bírói függetlenségnek még egy jelentős eszköze van, ez pedig a már fent is idézett juttatással kapcsolatos; sem a Szenátus, sem az elnök nem tudja megváltoztatni a hivatalban lévő bírók fizetését. Így nem tudnak nyomást gyakorolni a bírókra sem politikai, sem alkotmányjogi szempontból. A Legfelsőbb Bíróság hatásköre pedig szélesebb, mint például Magyarországon az Alkotmánybíróságé. Az alkotmány a következőket írja a hatásköréről: „2 § A bírói hatalom kiterjed a törvény és méltányosság (equity) alá tartozó minden ügyre, olyan ügyekre, amelyek a jelen alkotmány hatálya alá tartozó körben az Egyesült Államok jelen és jövő törvényei, nemzetközi szerződésai körében keletkeztek”³⁰ Ugyanakkor vannak olyan tényezők, melyek politikai testület fényében tüntetik fel a bíróságokat, különös figyelemmel a Legfelsőbb Bíróságra. Azzal, hogy tagjainak a kinevezése élethosszig tart, és mind a Szenátusban, mind a Fehér Házban pártpolitikuskok vannak, a bírók politikailag befolyásoltak, tudni lehet, mely bíró életpárti, mely bíró támogatná a halálbüntetést, és mely bíró tartja magát liberálisnak vagy éppen konzervatívnak. Robert Dahl is ezt írja a már a bevezetésben említett esszéjében. A kérdés tehát többélű, hiszen egyrészt igaz az, hogy a bírók szakmailag függetlenek, megválasztásuk után nem lehet őket lemondadni, fizetésüket nem lehet

²⁸ Ekkor történt meg a Szenátusban, a bírósági reform.

²⁹(letöltés ideje 2012. május 1) http://hungarian.hungary.usembassy.gov/constitution_in_hungarian.html

³⁰ (letöltés ideje 2012. május 1) http://hungarian.hungary.usembassy.gov/constitution_in_hungarian.html

csökkenteni, ugyanakkor tény, hogy egy demokrata elnök inkább a saját értékrendjével azonos bírót jelöl, és ezt esetlegesen egy azonos párti többséggel rendelkező szenátus meg is szavazza.

5.1 Az egészségügy és a bíróságok³¹

Mivel az Egyesült Államok bírósági döntéseinek alapja a precedensjog, ezért érdemes áttekinteni olyan ügyeket is, melyek befolyásolhatják a bíróságok döntéseit.^{32 33} Ilyen például az Egyesült Államok kontra Lopez ügy, melyben a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a Kongresszus átlépte hatáskörét annak törvénybe foglalásával, hogy egy iskola ezer méteres körzetébe nem lehet fegyvert vinni. Mivel ezt az egyes államoknak, és nem a Kongresszusnak kell meghatároznia, ezért a törvényt megsemmisítették. Másik példa az Egyesült Államok kontra Morrison ügy, mely a családon belüli és a nemi erőszakkal kapcsolatban hozott rendelkezést, miszerint ilyen esetekben a szövetségi bíróság jogosult eljárni. Ezt a rendelkezést szintén megsemmisítette a Legfelsőbb Bíróság, mégpedig azzal az indokkal, hogy ezek helyi, azaz állami szintű ügyek, és semmiképpen sem tekinthetők kereskedelmi célú vagy egyéb olyan bűncselekményeknek, melyeket szövetségi bíróság előtt kellene eldönteni.

Az egészségügyi törvénytervezet jogilag leginkább támadott része a republikánusok által büntetőadónak hívott rendelkezés, amely előírja minden egyes állampolgárnak a kötelező egészségbiztosításba való belépést. Akinek 2014-ig nincsen biztosítása, azt ezzel az adóval kényszerítették volna, hogy lépjen be a rendszerbe.

A fentiek alapján az egyik felmerülő kérdés az volt, hogy hozhat-e a Kongresszus ilyen törvényt, vagy pedig az egyes államok törvényhozásának kell-e meghozni egy ilyen jogszabályt.

A Legfelsőbb Bíróság rendelkezésére állt négy fellebbviteli bírósági döntés is, mint precedens, ezek a következők:

- az Egyesült Államok Bírósága Hatodik Kerületének 2011. június 29-i ítélete a Cinncinati: Thomas More Law Center kontra Obama perben, amely kettő igen és egy nem szavazattal fenntartotta a törvényt,

³¹A felhasznált irodalom (letöltés ideje 2012. május 1.)

http://en.wikipedia.org/wiki/Patient_Protection_and_Affordable_Care_Act#Constitutional_challenges

³²in K. Janda, J. M. Berry. J. Goldman: The Challenge of Democracy. Government in America. Fordította Csorbán Eszter: A demokrácia Amerikában II. fejezet Osiris kiadó 1996 Budapest, pp 57-90.

³³Fűrész K, A bíróság in Dezső-Fűrész-Kukorelli-Papp-Sári-Somody-Szegvári-Takács Alkotmánytan 1, 19. fejezet Osiris kiadó 2007 Budapest, pp 523-581.

- a 11. kerületi Atlantai Fellebbviteli Bíróság 2001. augusztus 12-i döntése a Florida kontra Egyesült Államok Egészségügyi Hivatala perben, ami az akkori törvényt megsemmisítette,
- egy ítélet, amely felfüggeszti a törvény végrehajtását 2015-ig,
- egy másik, 2011. november 8-i döntés, amelyben a bíróság kijelenti, hogy nem áll jogában megvizsgálnia a törvényt.

Az egészségügyi csomaggal kapcsolatban eddig hat körzeti szövetségi bíró foglalt állást; ebből három támogatta, ugyanennyi pedig alkotmányellenesnek minősítette a törvényt. A kérdést véglegesen, többek között egy michigani ügyvéd keresetére, a Legfelsőbb Bíróság döntötte el.

5.2 A Legfelsőbb Bíróság előtti kérdések

A Supreme Court nem csak az Egyesült Államok legmagasabb ítélőtáblája, hanem kvázi az alkotmánybíróság feladatát is ellátja. 2012. március végén kezdte el tárgyalni az egészségügyi törvénytervezettel kapcsolatos pereket, amelyek négy kérdést fogalmaztak meg.

Kérdés volt az, lehet-e egyáltalán a törvényt vizsgálni, tekintettel arra, hogy az 1867-es úgynevezett Anti Injunction Act értelmében az adójogszabályokat nem lehet vizsgálni azon időtartam alatt, míg hatályban vannak. Abban az esetben, ha az egészségügyi reform a bíróság döntése alapján ilyen jogszabálynak minősül, nem lehet a törvényt megsemmisíteni. A kormányt támogatók többször felhasználták ezt érveléseikben.

Az ellenzők fő érve az volt, hogy mivel az egészségügyi biztosítás egy termék, nem lehet egyetlen állampolgárt sem kötelezni arra, hogy megvásárolja. Mivel a büntetőadóval kötelezik az állampolgárt a termék megvételére, a törvény alkotmányellenes, azaz el kell törölni.

A következő kérdés, ami szintén komoly vitákat váltott ki, az az volt, hogy a Kongresszusnak jogában állt-e megalkotni a törvényt. A reform mellett érvelő ügyvédek vezetője azt álláspontot képviselte, hogy a Kongresszus döntése alkotmányos, mert a kérdés alapvetően gazdasági jellegű, és ilyen kérdésekben joga van a szövetségi törvényhozásnak dönten. Ezzel szemben a törvény ellenzői szerint a Kongresszus átlépte a hatáskörét, mert a reform hatásai nem szövetségi, hanem állami szinten hatnak, tehát az egyes államok törvényhozásának van joga dönten, nem a szövetségi állam szervezeteinek.

Az érvelések e pontján megjelenik az Egyesült Államok föderalizmusának gyengülése ellen és mellett érvelők tábora is, hiszen ez nem csak demokrata-republikánus ellentét, hanem az állampolgárok központi kormányzattól való félelme is, amely az amerikai népben szinte ösztönössé vált.

5.3 A bíróság összetétele

A bíróságnak kilenc tagja van. A páratlan tagú bíróságnak előnye az, hogy nincs szavazategyenlőség, így a döntések mindig egyértelműek. A döntéseknél általában van egy bíró, aki a mérleg nyelvének szerepét tölti be, jelen esetben Legfelsőbb Bíróság elnöke játszotta ezt.

A döntés előtti pódiumbeszélgetéseken, sajtóeseményeken több elemző is jósolta, hogy magát a törvényt egyetemlegesen nem fogja visszadobni a testület, de valószínűleg egy-két rendelkezést meg fog semmisíteni. Ha azonban a kötelező biztosítást utasítja el a testület, a törvény már nem lesz finanszírozható. A nyomás hatalmas volt a bíróságon, az épület előtt a törvény mellett és ellen is tüntettek.

Az elnök több nyilatkozatában is kijelentette, hogy egy nem az állampolgárok által választott testületnek nincsen erkölcsi alapja megsemmisíteni egy olyan törvényt, amelyet az választók által közvetlenül választott testületek hoztak meg. Ez a nyilatkozat elárulja az elnök félelmét az esetleges döntéssel kapcsolatban. Az az érv, hogy egy nem választott testület semmisít meg egy választott testületek által hozott jogszabályt, természetesen nem tartozik a legerősebbek közé, hiszen egy bírónak szakembernek, hozzáértőnek kell lennie, s végig kell járnia a ranglétrát, míg legfelsőbb bíró lesz belőle. Ugyanakkor, Robert Dahl már fentebb említett *How Democratic The American Constitution* munkájában is megjelenik az alkotmány demokratikus deficitjét alátámasztó érvei között a legfelsőbb bíróság mint politikai aktor pejoratív tartalma. Ugyanez a követelmény a Képviselőháznál nem jelenik meg. Itt is megmutatkozik az elnök alkotmányban nem rögzített szerepe, valamint megjelenik a média – az alapító atyák által természetesen előre nem látott – befolyásoló szerepe is. Hiszen a különböző háttér- és politikai elemző műsorokban elhangzottak befolyásolják mind a nézőket, mind a bírákat. Bár nem választják őket, a közhangulatot a televízión, rádión keresztül mérni is lehet, s a Legfelsőbb Bíróság tagjai nem szívesen hoznak népszerűtlen döntéseket. Bár sokan vonnak le következtetéseket a főbírók különböző korábbi ítéleteiből vagy megnyilatkozásaiból, a Fehér Ház sajtószóvivője nyilatkozataiban felhívta a figyelmet arra, hogy a korábbi, a törvényt megtartó ítéletek előtt is lehetett ilyen találgatásokat hallani, a törvényt mégis több bíróság átengedte.

5.4 A Legfelsőbb Bíróság ítélete

A Legfelsőbb Bíróság törvényt megtartó döntése sok meglepetést okozott, nem csak a politikusok, hanem az elemzők számára is. A törvényt szorosan, 5 igen és 4 nem mellett fogadták el. Az utolsó igen a Legfelsőbb Bíróság elnöke, John G. Roberts Jr. szavazata volt, aki egy különvéleményt is fogalmazott döntése csatolmányaként. Ebben a következőket írta le: a Kongresszus által megszavazott, illetve a republikánusok által ellenzett, a törvényben megjelenő befizetési kötelezettség adónak minősül, és mivel a Kongresszusnak joga adót kivetni, az ezt tartalmazó passzust nem lehet alkotmányellenesnek nyilvánítani. A döntést természetesen vitatták a republikánusok, ugyanakkor senki nem vonta kétségbe a Legfelsőbb Bíróság legitimitását, döntésének jogosságát.

A bíróság bizonyos pontokat kifogásolt a törvényben. Döntései a következők voltak³⁴:

- jelentősen korlátozta a Medicaid bővítését
- nem engedte egy központi biztosítótársaság létrehozását
- a bíróság összes tagja egyetértett abban, hogy a Kongresszus túllépte az alkotmány adta jogosítványait, mikor a nem csatlakozó államokat bizonyos költségvetési juttatások megvonásával büntette.

A Legfelsőbb Bíróság megnyirbálta Obama egyik 2008-as kampányígéretét, de a főbb rendelkezéseket nem semmisítette meg. Az elnök a következőképpen nyilatkozott a döntés után: *„Ez a kérdés nem arról szól, ki nyert vagy veszített, a Legfelsőbb Bíróság döntése az emberek egészségéről szól.”*³⁵ A legfelsőbb bíróság tehát alkotmánybírósággént alapvetően jogi morális döntést hozott, nem pedig politikait, mint azt sokan – többek közt Barack Obama is – gondolta.

³⁴ A. Liptak: Supreme Court Upholds Health Care Law, 5-4, in Victory for Obama New York Times, 2012.06.28 (letöltés ideje: 2013. március 27.) http://www.nytimes.com/2012/06/29/us/supreme-court-lets-health-law-largely-stand.html?pagewanted=all&_r=0

³⁵ Obama on the Health Care Ruling, New York Times Video, 2012.06.28 (letöltés ideje: 2013. április 4.) <http://www.nytimes.com/video/2012/06/28/us/100000001634340/president-obama-on-scotus-ruling.html?ref=affordablecareact>

6 Az újraválasztási kampány és az egészségügy

A Legfelsőbb Bíróság kedvező döntése után az elnök egy győzelemmel kezdhette el az újraválasztási kampányát. Az egészségügy gyakran emlegetett témaként jelent meg a választások alatt, és nem csak a republikánusok, de a demokraták is találtak fogást ellenfeleiken az egészségügyi biztosítási reform kérdéseivel kapcsolatban.

6.1 A republikánus előválasztás

A republikánusok a 2008-as vereség után rendezni tudták soraikat, és a 2010-es választásokon sikerült visszanyerniük a Képviselőházat. Ugyanakkor a megerősödő szélsőségesebb hangot képviselő tagjaik miatt nehezebben tudtak ideológiailag a politikai paletta közepén elhelyezkedni. Az elnökjelöltek előválasztásakor is hasonló helyzet alakult ki, mint a Képviselőházban. Ahhoz, hogy a jelöltek a regisztrált republikánus szavazók támogatását megszerezzék, kampány-kommunikációjukban jobbra kellett tolódniuk.

Az előválasztás fontos eleme az USA demokratikus rendszerének, ugyanakkor ez az elem az, aminek köszönhetően egy európai szemmel elitistának tűnő stabil kétpártrendszert láthatunk. Hiszen már a hivatalos elnökválasztás előtt lezajlik a pártokban egy nyílt verseny, ahol kiválasztják azt, aki kihívóként jelenik meg a másik párt jelöltje ellen. Így a direkt választási kampány viszonylag rövid – csupán néhány hét – ugyanakkor az előválasztás során kész márkanév épül a jelöltek köré, így a végső fordulóban összecsapó egy demokrata és egy republikánus jelölt már bizonyosan országszerte ismertek. Az előválasztások ugyanakkor véleményem szerint erősítik a részvételi demokráciát, hiszen a jelölteknek minden államban külön előválasztásokon kell megmérettetniük magukat, amelynek eredményeképpen a konvenciókon már előre lehet tudni, ki lesz az adott párt elnökjelöltje.

A republikánus konvenció után megtartott demokrata konvención a már kijelölt Mitt Romney programjára tudtak felkészülni a liberális párt tagjai és maga az elnök is. A konvención több olyan beszéd is elhangzott, amely a konzervatívokat ostromozta, különös tekintettel az egészségügyi ellátásra és a gazdasági válságkezeléshez ajánlott módszereikre. Az Egyesült Államok volt elnöke, Bill Clinton is tartott egy lelkesítő beszédet³⁶, amelyben kifejtette, hogy a republikánusok tehetnek a gazdasági

³⁶ Bill Clinton, 2012 DNC, C-SPAN, (letöltés ideje: 2013. április 3.) <http://www.youtube.com/watch?v=i5knEXDsrL4>

problémákról, hiszen ő példátlan növekedésben lévő gazdaságot adott át George W. Bush-nak. Ezzel szemben Obama, bár hatalmas gazdasági válsággal küzdő ország irányítását vette át, mégis meg tudta valósítani azt a programot, ami Clintonnak nem sikerült. Clinton beszédében azt is hangsúlyozta, hogy ha ő lett volna egy ilyen gazdasági helyzetben az elnök, akkor nem tudott volna jobban kormányozni. A kampány alatt is egyre inkább megfigyelhető volt Bill Clinton erőteljesebb jelenléte. Több elemző is hangsúlyozta, hogy a volt elnök sokat segített Obama újraválasztásában. Clinton támogatásában feltehetően szerepet játszott az a körülmény is, hogy az ő elnöksége alatt kidolgozott, de meg nem valósult egészségbiztosítási reform sokban megegyezik az „Obamacare-rel”. Így bár közvetlenül nem vett részt a koncepció kidolgozásában (legalábbis nyilvánosan), mégis az általa megálmodott általános egészségügyi biztosítás elemei valósulnak meg még életében.

6.3 Mitt Romney és az egészségügy

Mitt Romney hivatalos jelöltté válása után alelnökjelöltjével, Paul Ryannnel, gyors és minden államra kiterjedő, országos kampányba kezdett. Bár az előválasztások során neve országos szinten is ismertté vált, már nem a republikánus tábor szavazatainak megszerzése volt a cél, hanem az úgynevezett közép, a bizonytalanok voksaira is pályázott, felismerve azt a körülményt, hogy csupán a republikánus bázissal a választásokat nem lehet megnyerni.

A republikánus kihívó az egészségügyi biztosítással kapcsolatban sok állításban egyetértett az elnökkel, sok intézkedését támogatta, de nem szövetségi, hanem tagállami szinten. Kormányzósága alatt jól működő egészségbiztosítási rendszert hozott létre Massachusettsben, de miután elnyerte a jelöltséget, országos üzenettel is rendelkeznie kellett az egészségügyi reform kérdését illetően. Tervében csökkenteni kívánta az Obamacare-re költött dollárokat – ezzel körülbelül 76 millióval kevesebb ember számára biztosított volna ingyenes ellátást, fő társadalmi célcsoportjaként azokat megjelölve, akik számára az egészségügyi biztosítás, bár nem könnyen, de mégis a legszegényebbeknél több eséllyel elérhető. Ez logikus hozzáállás, tekintve, hogy republikánus jelöltként a legszegényebbek szavazataira nem is számított. Ez a tény a támogatói előtt zárt körben tartott kampányeseményen is kiderült. Az úgynevezett 47%-os beszéd országos szintű politikai botrányt kavart. Romney kifejtette, hogy a társadalom 47%-a függ az államtól – az államnak dolgoznak vagy az „Obamacare-nek” köszönhetően van biztosításuk, az állami iskolákba járnak a gyerekeik, szegények, és soha nem fognak a republikánusokra szavazni. Tehát őket nem is kell megnyerni, nem

kell velük foglalkozni³⁷. A demokraták ezt a beszédet ki tudták használni, szegényellenesnek titulálni a republikánusokat.

Romney, ellensúlyozva az egészségügyről kormányzósága alatt vallott nézeteit, támogatta Paul Ryan-t³⁸ mint alelnökjelöltjét. Mivel Ryan nem támogatta a reformot, személye kellett Romney-nak ahhoz, hogy a jobboldal szélén elhelyezkedő szavazatokat is be tudja gyűjteni különösebb erőlködések és jobboldali támadások nélkül. A republikánusok főbb problémájuknak az egészségügyi törvénnyel kapcsolatosan azt tekintették, hogy hatalmas összegeket emészt fel ennyi ember biztosítása, és a meglévő rendszer, a „Medicare” valamint a „Medicaid” elegendő. Nem szabad a gazdasági válság idején több milliárd dollárt elkölteni arra, hogy a központi állam nagyobb hatalmat kapjon, illetve egy újabb felesleges, bürokratikus rendszert létrehozni.

A Romney és Obama közötti, egészségüggyel kapcsolatos vita az amerikai demokrácia fontos elemét érinti: a konzervatívok által vallott kisebb szövetségi állam elve értelmében a helyi problémákat helyben oldják meg, ami szemben áll a liberális párt tagjai által támogatott nézettel, miszerint egy nagyobb állami szerv egységesen, összehangoltan, tehát jobban meg tudja oldani a problémákat. Ez tulajdonképpen feléleszti a már az alkotmány ratifikálásával kapcsolatosan felmerült, hosszú idők óta húzóódó vitát, tulajdonképpen az Egyesült Államok föderalizmusának megőrzéséről vagy szűkítéséről. Tény, hogy a komolyabb válságokra a megoldás mindig az volt, hogy egyre szorosabbra fűzték az államok közti viszonyokat, egyre inkább megerősítették a szövetségi kormányt. Ugyanakkor vannak olyan államok közötti különbségek, amelyekben a szövetségi kormányzat nem dönthet; ilyen például a halálbüntetés, a melegházasság vagy a marihuána legalizálásának a kérdése. A szövetségi kontra tagállami vita tehát alapvetően meghatározza az USA politikáját, a tagállamok nem kívánnak lemondani több szerzett jogról. A rendszernek több előnye is van, hiszen például az azonos neműek házassága a konzervatív államokban nem vagy nagyon nehezen elfogadható, viszont a liberális államokban van rá lehetőség. A Legfelsőbb Bíróság szerepe e témában is kiemelkedően fontos.

A föderalizmus kontra szövetségi kormány kérdése egészen az alkotmány ratifikálásáig nyúlik vissza – *A föderalista* már korábban említett 39-es számú cikke kitér erre a kérdésre is. Madison szerint az amerikai alkotmány alapján a kormány kétarcú – egyszerre nemzeti és szövetségi –, hiszen maga az alkotmány elfogadása is szövetségi kérdés, ugyanakkor mivel a törvényeket és a döntéseket meghozó

³⁷ (letöltés ideje 2013. április 2.)forrás: <http://www.youtube.com/watch?v=1PGNN8DG5F8>

³⁸ (letöltés ideje 2013.április.5.)<http://paulryan.house.gov/biography/#.VINBgjGG-So>

képviselők és választott vezetők a nép által közvetlenül választottak, maga a kormányzat nemzetinek tekinthető.

6.4 Az elnökségért folytatott viták

Az elnökválasztási kampányban az elnökjelöltek három alkalommal, míg az alelnökjelöltek egy alkalommal vitáztak az amerikai nép előtt. Az elnökjelöltek vitái során az egészségügy többször felmerülő téma volt. Fontos nézetkülönbség mutatkozott a vitapartnerek között a „Medicare” rendszer jövőjét illetően. Azt, hogy a rendszer finanszírozásával gondok vannak, mind a két fél elismerte, de a krízis kezelésére javasolt megoldásokban nagy különbségek mutatkoztak. Míg az elnök több pénzt kívánt juttatni az állami biztosítói rendszernek, Romney a magánbiztosítók bevonásával oldotta volna meg a finanszírozást.

Obama elnök a viták során többször próbálta felhívni a figyelmet a 47%-os beszédre, illetve arra a tényre, hogy a gazdaság nem az ő elnöksége alatt, hanem a 2000 és 2008 közötti időszakban került válságba, a munkanélküliség is ekkor volt a legmagasabb arányú, ellenben 2008-óta már csökkenés tapasztalható.

Az első vita hatásai hamar megjelentek a közvélemény-kutatási adatokban, a 2012. október 3-án tartott vita előtt a két jelölt támogatottsága közötti különbség egyes közvélemény-kutatóknál 15% volt az elnök javára országosan. Ugyanakkor a verseny Romney első vitában nyújtott jobb teljesítményének hatására kiegyenlített. A második vitában már egy sokkal agresszívabb elnököt láthattak a nézők. Az utolsó, a külpolitikáról szóló vitában is Obama volt a meggyőzőbb, hiszen tapasztaltabb, hozzáértőbb ember képét tudta felmutatni, mint kihívója.

A viták fő témája természetesen a gazdaság helyzete volt. Obama főként Romney adópolitikáját támadta, a vita során többször feltette azt a kérdést, hogy mely társadalmi réteg adóját kívánja csökkenteni, illetve a költségvetést hogyan akarja egyensúlyban tartani, mivel tervezi pótolni az adócsökkentés miatt kieső bevételeket. Obama kérdéseit az alelnökjelölt – Paul Ryan – személye tette indokolttá. Ryan ugyanis erőteljesen szorgalmazta az állami kiadások megnyirbálását, beleértve a szociális kiadások csökkentését is. Bár több szakpolitikai kérdést vitattak meg, mindkét oldalról kevés konkrét terv illetve megoldási javaslat hangzott el.

7 A második terminus és az egészségügy

A 2012. november 6-ai választások eredményeképpen az Obamát újraválasztották. A győzelemhez szükséges 270 elektori szavazatnál jóval többet, 332-t kapott. Ugyanakkor az erőviszonyok nem változtak, a Képviselőház republikánus többségű maradt, a Szenátusban a demokraták tartották meg fölényüket. Egy fontos kérdés azonban változott. Az elnöknek már nem kell az újraválasztása miatt aggódnia, így több, az amerikai politikában „szent tehénként” kezelt kérdésben is kifejtheti véleményét. A fegyvertartás reformja az egyik ilyen téma, amely sajnálatos módon aktualitása miatt került újra napirendre. Fontos kiemelni, hogy az elnök maga jelentett be egy reformjavaslatot, amelyben a fegyvertartást a jelenleginél jóval szigorúbb feltételekhez javasolja kötni.

Az egészségügyi törvény a választások után hihetetlen módon felértékelődött, hiszen, bár nem változott meg a kongresszus összetételének aránya, a republikánus párton belül megerősödött a hangsúlyosan konzervatív Tea Party frakció. A Tea Party tagjai alapvetően drágának és működésképtelennek tartják az egészségügyi törvényt, és vele szemben politikai értelemben többször képesek elmenni akár a falig is. Erre kiváló példa volt a kormányzati leállás esete – a republikánus párt konzervatívabb tagjai kijelentették, nem szavazzák meg a költségvetést, sőt, a folytatási határozatot is csak akkor, ha jelentős költségcsökkentés lép életbe az egészségügyben. Ez tulajdonképpen a törvény finansziális kivéreztetése lett volna.

A demokrata vezetés természetesen nem fogadta el a republikánus elképzelést, és inkább a kormányzat leállása mellett döntött. Elkezdődött egy alapvetően PR-jellegű harc arról, hogy mennyire nem képes együttműködni az elnök (abban az esetben, ha a megszólaló republikánus volt) vagy a Képviselőház (ha demokrata oldalról hangzott el az érv). A kormányzati leállás kapcsán két fontos dolgot jegyezhetünk meg: az USA két nagy pártja nem tud már a korábban bevált módon együttműködni; illetve Obama elnök több politikai hibát is vétett, amikor minden áron megakartja valósítani tervét, az általános egészségügyi biztosítást.

8 Következtetések³⁹

Az Egyesült Államok politikai rendszerének összetettsége vitathatatlan, és az egészségügyi törvénytervezet sorsa kapcsán látható, hogy bár egy precízen működő, kipróbált alkotmányos és politikai rendszerről van szó, komoly ellentmondások és indulatok feszülnek benne.

A politikai váltógazdaságnak köszönhetően akár egy év alatt is megváltozhat egy törvény helyzete. A politikai szereplőket kompromisszumra készítheti mind a Kongresszus kétévenkénti frissülése, mind pedig az igazságszolgáltatás de jure független, de facto pedig átpolitizált szerepe. Látható, hogy ezen a ponton a jogalkotók és jogalkalmazók körében is megjelenik az Egyesült Államok alkotmányos rendszerének két fontos dilemmája: stabilitás kontra megújulás és egyenlőség kontra szabadság. A törvénytervezet kapcsán is felmerültek ezek a kérdések, hiszen az állampolgároknak, ahhoz, hogy egyenlő mértékben jussanak egészségügyi biztosításhoz, le kell mondaniuk arról a szabadságukról, hogy eldönthessék, kötnek-e egyáltalán biztosítást.

Alexis de Tocqueville *A demokrácia Amerikában* című műve leírja az Egyesült Államok demokráciájának azt a példamutató előnyét, hogy a különböző érvek ütköztetésével és végül konszenzussal létrejövő törvények maradandóvá válnak. Pontosan ez az, ami hiányzik jelen dolgozat által tárgyalt törvényből, mert nem volt konszenzus a republikánusok és a demokraták között. Az amerikaiak által gyakran emlegetett pluralizmust jelen esetben felváltotta a többségi modell. A demokrata párt a pártos érdekek és a konszenzusra képtelen republikánus kisebbség miatt, még időben áterőltette a házon a törvénytervezetet. A félidős választások után létrejövő konzervatív többségű Képviselőházban, bár hosszabb idő alatt, az elnök meg tudott egyezni a konzervatívokkal, így egy kompromisszumos megoldás születhetett más törvények esetében, így például az adósságplafonnal kapcsolatos vitákban.

Véleményem szerint egy, a republikánus többségű Képviselőházzal közösen létrehozott tervezet – a fogalom Tocqueville-i értelmében – sokkal amerikaiabb lett volna. Megfigyelhető még az a meglepő kettősség is, hogy bár az Egyesült Államok a világ egyik nagyhatalma, s a nyugati országok sorában is gazdaságilag a legfejlettebbek közé számít, mégis csak az utolsók között tudta rendezni az

³⁹ A fejezetben felhasznált gondolatok forrása: Kenneth Janda- Jeffrey M. Berry- Jerry Goldman. *The Challenge of Democracy. Government in America*. Fordította Csorbán Eszter: *A demokrácia Amerikában* I, III, V fejezet Osiris kiadó, 1996 pp 19-55, 91-118, 164-195.

egészségügyi biztosítás kérdését. A rendszer megváltoztatását a politika, a törvények és az alkotmányos keret stabilitásával együtt járó mozdulatlanság könnyen megbéníthatja, akár egy nagy többségi támogatással rendelkező elnök esetében is.

Tény, hogy a republikánus párt minden fontosabb egészségügyi változtatást és reformot leszavazott az eddigi idők során, így joggal megkérdőjelezhető a konszenzusra való hajlandóságuk. Mindazonáltal az elnöknek az újraválasztás lehetőségét ad reformjai, többek között az egészségügyi törvény megszilárdítására. Ha ez sikerül, és egy következő republikánus elnök sem akarja megsemmisíteni a törvényt vagy csökkenteni a finanszírozási keretet, a támogatási rendszer működni tud. Az elkövetkező években tehát fontos, hogy az adminisztráció az egészségbiztosítási rendszerrel kapcsolatos eredményeket tudjon felmutatni, hogy az USA 44. elnökének eddigi legnagyobb reformja ne csak egy négy évig működő rendszer legyen.

Másfelől az is tény, hogy az alkotmányos rendszer stabilitásának fetisizálása megakadályozza az átfogó reformok megvalósítását. Bár a különböző hatalmi ágak elkülönülnek, a politikai szekértáborok napi harcában sokszor összefonódnak. Ezt a politikai szereplők egyéni érdekeik megvalósítására használják fel; nem a konszenzuskeresés, hanem az ellenfél programjának megakadályozása a cél. Ezek az emberi attitűdök akadályozták meg korábban az egészségügyi biztosítási törvénytervezet és sok más időszerű reform érvényre jutását.

A politikai szereplők az alkotmányos rendszer stabilitása érdekében rengeteg embert hagynak ki az egészségügyi biztosítási rendszerből. Nem a napjainkban folyó az első reformkísérlet, amely megpróbálkozik egy általános biztosítási rendszer létrehozásával, abból a célból, hogy ne az Egyesült Államok legyen az utolsó nyugati ország, ahol ez a fajta szociális védőháló hiányzik. Az állampolgárok többségének feltehetően hasznosabb lenne egy átfogó biztosítás, valamint az, hogy a kórházban mindenkit egyenlő módon lássanak el, mint egy évekig vagy akár évtizedekig elhúzódó alkotmányértelmezési és politikai vita.

Természetesen fontos az alkotmányosság stabilitása is, de láthatóan nem ez a legfőbb gondja a jelenlegi elnök reformjavaslatának. Véleményem szerint a probléma az elnök és a demokrata párt túlzott győzelme volt, s az, hogy e miatt nem keresték a kompromisszumot a republikánusokkal – emiatt is fordultak a republikánus vezetésű államok a Legfelsőbb Bírósághoz. A meddő vitában elveszett a jelentősége az érvek ütköztetésének, amely pedig szorosan hozzátartozott az Egyesült Államok hagyományához, ideálképehez. Ha a reformot egy közös demokrata-republikánus megegyezéssel hozzák tető alá, valószínűleg nem egy év, hanem sokkal hosszabb vita alatt létrejövő törvényről lett volna szó, ugyanakkor az eredmény is maradandóbb lehetne. A republikánusokat is

felelősség terheli a törvény miatt, hiszen választási vereségük után magatartásukat a politikai bosszú vezérelte. A hatalomba való visszajutás érdekében nem riadtak vissza a populista eszközök használatától sem, miközben figyelmen kívül hagyták az amerikai állampolgárok egészségét és szociális ellátását.

A 2008-as republikánus vereség, Obama földcsuszamlásszerű szupergyőzelme valószínűsíthetően alapjaiban véve változtatta meg az amerikai pártrendszer működésének logikáját. Azt a működési elvet, amely az európaiktól eltérően, nem a törésvonalak hangsúlyozásán, hanem a józan közép megtalálásán és a kompromisszumképességen alapult.

Több társadalomtudós is kitér arra, hogy egyfajta „európaizálódás” jöhet létre a rendszerben. Nem zárható ki egy olyan európai stílusú kétpártrendszer megjelenése, amelyben a konfliktusokat nem lehet az elnöki egyéni lobbizás keretében elrendezni. A frakciók bemerevednek és a rendszerben a napi politikai győzelmek pártpolitikai szintre emelkednek, eltávolodva az eddig jellemző egyéni szintű képviselettől. A dolgozatban már említett „Blue Dogs” frakció, azaz azok a demokráták, akik a Republikánus párttal többször szavaznak, és a „RINO-k” azaz a demokrátákkal többször együtt szavazó republikánusok eljelentéktelenedhetnek.

A Tea Party megerősödése olyan folyamatokat indíthat el a republikánus pártban, amelyek következményeként a mérsékeltebb politikusok háttérbe szorulhatnak. Ennek következménye lehet az, hogy a párt nem tud a középben álló választók részére elfogadható alternatívát megjeleníteni. Az okok nem csupán politikai, hanem társadalmi kérdésekben is gyökereznek. A republikánus párt bázisát ugyanis a főleg a közép-nyugaton élő fehér férfiak képviselik, az őket megszólító Tea Party-féle retorika pedig nem megfelelő az egyre növekvő spanyol ajkú népességet megnyerésére. A republikánusoknak tehát el kell kezdeniük a különböző kisebbségi csoportok felé nyitást. Kiváló példa erre Marco Rubio – a Tea Party spanyol ajkú fiatal tagja – egyre gyakoribb fellépése, illetve az általa jegyzett bevándorlási törvénytervezet. A kérdés az, hogy mennyire meggyőző egy ilyen szereplő a spanyol ajkúak számára, amellet, hogy Obama hibái az egészségügyi törvény kapcsán mennyire ijesztik el a demokrata szavazókat a választásokon, ezzel a Tea Party vagy éppen a republikánus párt malmára hajtva a vizet.

A következő fontos dilemma a hatalom megosztásának elméletéhez kapcsolódik, amely *A föderalistában* illetve az antiföderalista cikkekben is megjelentek. E kérdés tárgyalásakor figyelmet

érdemel az is, hogy a törvényhozásban egyre csökken a tagállamok szerepe, s az így kialakuló szövetségi törvényhozási szupremácia megváltoztatja a hatalom vertikális megosztásának szerkezetét.

A felmerülő problémákra az Obama-adminisztráció válasza általában egy központi állami, szervező vagy végrehajtó szervezet, testület létrehozása. Ezzel a gyakorlattal szemben a republikánus elnökjelölt Mitt Romney a tagállami szintű szabályozást tartotta hatékonyabbnak. Az egyik ilyen felmerülő téma éppen a központi katasztrófaelhárítás kérdése volt. Különös aktualitást adott a kérdésnek a New York-ra és New Jersey-re lecsapó vihar, amely világossá tette Mitt Romney koncepciójának hibáit. Meglehetősen kellemetlen volt a republikánus elnökaspiráns számára az, amikor a szintén republikánus New Jersey-i kormányzó visszautasította Romney kampánytámogató látogatását a katasztrófa sújtotta térségbe, miközben az elnököt nem csak hogy fogadta, de közösen tájékoztottak a központi katasztrófaelhárítás tevékenységéről is.

Ugyanakkor a központosítás korlátait mutatja, hogy a healthcare.gov honlap, amelyet az egészségügyi ellátáshoz való regisztráció céljára hoztak létre, olyannyira működésképtelennek bizonyult, hogy maga az elnök is viccelődött vele a tudósítók vacsoráján.

A fentiekben említett szupremácia természetesen nem az egyik napról a másikra jön létre, ugyanakkor több jelenleg is zajló vita és példa mutatja a folyamat egyre erőteljesebbé válását. Ezek egyike a fegyverek tartását drasztikusan szabályozó törvénytervezet megfogalmazása.

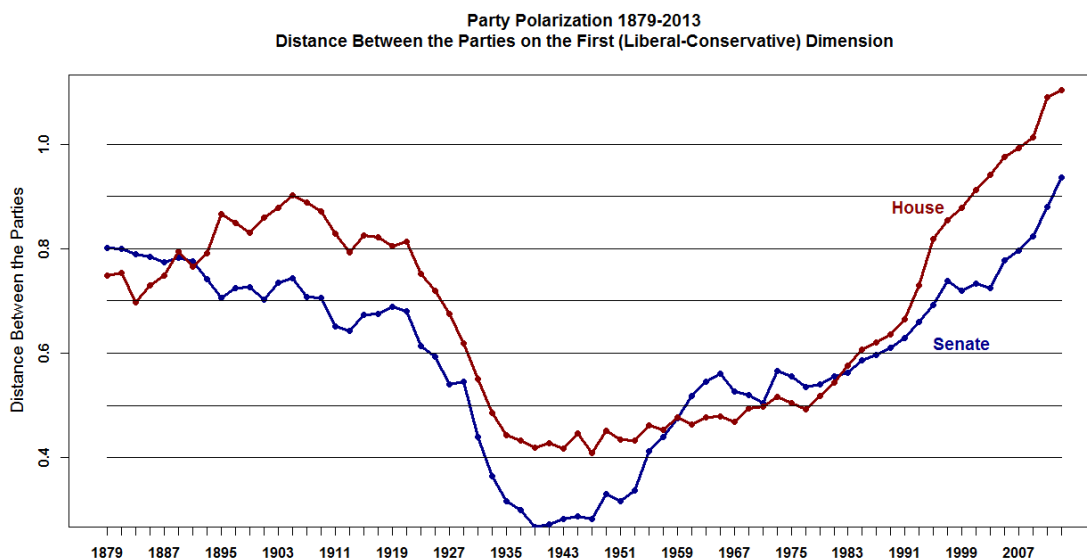
Ez a tagállami-központi, vagy a XVIII. századi terminológia szerint föderalista- antiföderalista vita a republikánus-demokrata törésvonalak egyik archetípusa. A már az USA alkotmányának ratifikálása során megjelenő ellentétet az egészségbiztosítási törvény is felszínre hozta. A republikánus aspiráns Massachusetts kormányzójaként egy, az „Obamacare-hez” hasonló biztosítási rendszert hozott létre. A szabályozást csak tagállami szinten tervezte megvalósítani, mindenféle központi koordinációs szervezet létrehozása nélkül.

Az Egyesült Államokban tehát a hatalom megosztása, valamint a fékek és ellensúlyok komplex, precízen működő rendszert alkotnak, de ugyanakkor nehezítik az átfogó reformok megvalósítását. Az egészségbiztosítási törvény megalkotásáért már több demokrata elnök sikertelenül lobbizott; végeredményben csaknem száz esztendő kellett ahhoz, hogy megvalósulhasson egy, a fejlett államoknak megfelelő egészségügyi biztosítási rendszer.

Megállapítható ugyanakkor az is, hogy bár – a történelmi előzményeket figyelembe véve – Obamának a reform megvalósítása érdekében lehetősége lett volna alkotmányos jogköreit kiterjeszteni, illetve kiterjesztetni, nem ezt választotta. Az elnöki jogkörök inherens kiterjesztésére több neves elődje

gyakorlatában is volt példa – ezek egyike George Washington semlegességi nyilatkozata az angol–francia háború kapcsán. Obama hatalmának kiterjesztését a Kongresszus is jóváhagyhatta volna, mint ahogyan ezt egy hasonló méretű gazdasági válság idején meg tette Franklin D. Roosevelttel jogköreivel. Obama ugyanakkor nem tekintette inherens jogkörnek az egészségügyi biztosítási reform megvalósítását, mint ahogy a Kongresszus sem ruházta fel különleges hatalommal, sőt a „szupertöbbség” sem szavazta meg elsőre a reformcsomagot – ebből is láthatjuk, a frakciófegyelem még a jelenlegi, élesedő politikai versenyben sem működik az európaihoz hasonló módon. A kemény viták ellenére, az olyan nagy horderejű kérdésekben, mint a „Fiscal Cliff”, a pártok még képesek felülemelkedni a politikai törésvonalakon és félretéve a mindennapos politikai sérelmeiket, hosszan tartó csatározások után alapvetően konszenzusos döntéseket fogadnak el. A legfontosabb kérdés ugyanakkor az, hogy a szereplők meddig mennek el – hogy egyre messzebb, azt pontosan és jól illusztrálja a kormányzati leállás.

Az Egyesült Államok politikai rendszerének polarizációját több kutatás is méri, a Washington Post vizsgálata alapján (1 ábr) a jelenlegi kongresszus az USA történelmének leginkább megosztott törvényhozása – az átszavazás, vagyis a „Pork Barrel” már kevésbé működőképes, mint korábban, egyre inkább megjelenik a már említett európai jellegű frakciófegyelem.

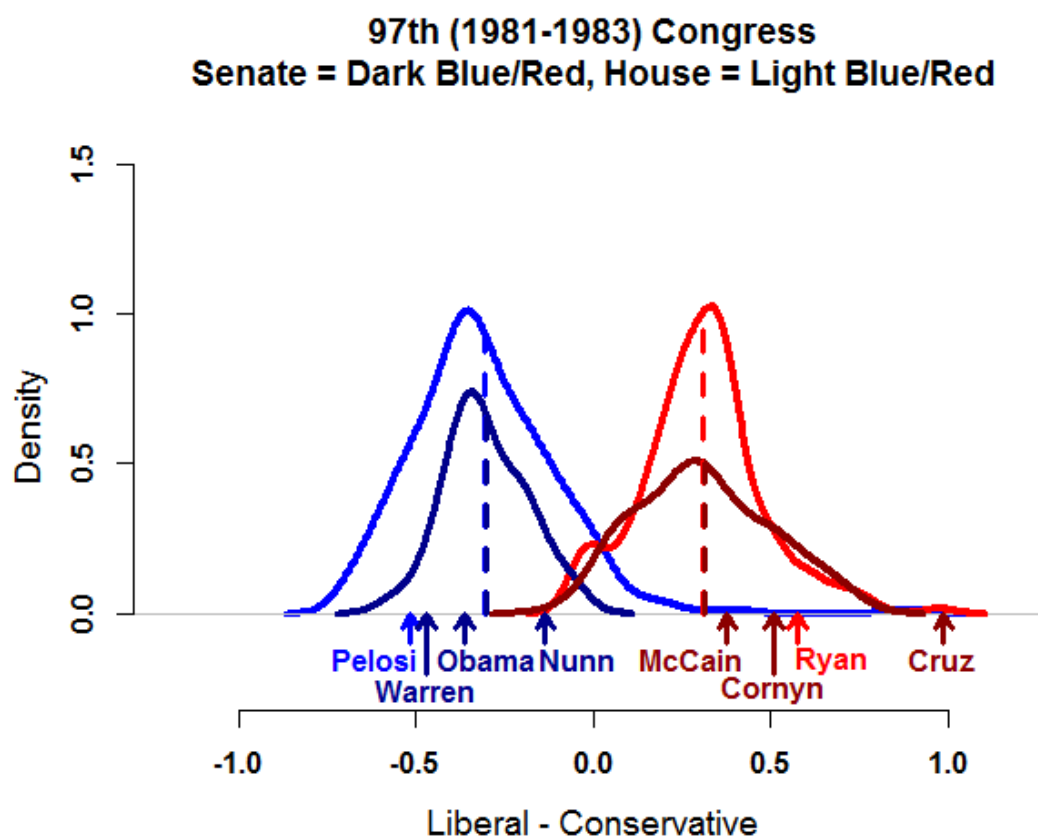

1.ábra⁴⁰

⁴⁰ C. Hare, K. T. Poole, H. Rosenthal: Polarization in Congress has risen sharply. Where is it going next? The Washington Post, 2014.02.13. (letöltés ideje 2014.02.14.). <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/02/13/polarization-in-congress-has-risen-sharply-where-is-it-going-next/>)

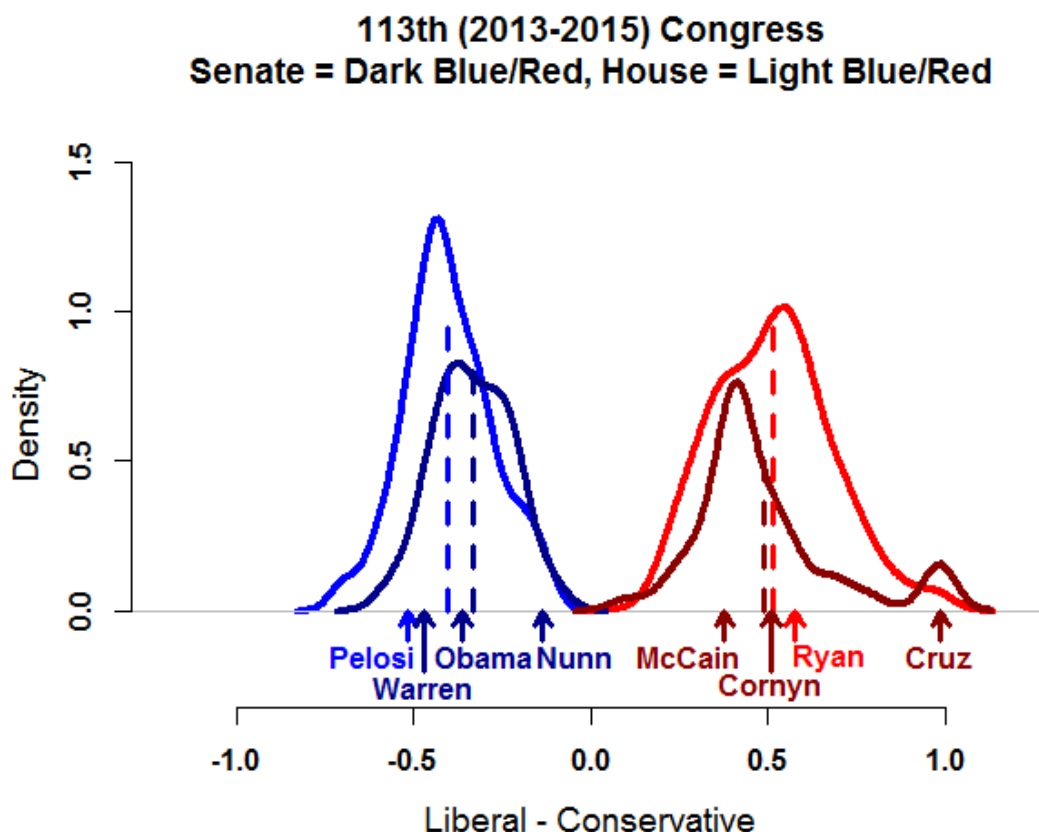
A diagram és nem utolsó sorban a tanulmány arról tanúskodik, hogy a polarizáció élesebben nőtt a kongresszusban Barack Obama elnöksége alatt.

Még szembetűnőbb az összehasonlítás, ha a 97. (1981-1983) és a 113. (2013-2015) kongresszus szavazatait vetjük össze – a tanulmány ezt az alábbi két diagrammal (2, 3, ábra) illusztrálja:

2.ábra⁴¹

⁴¹ C. Hare, K. T. Poole, H. Rosenthal: Polarization in Congress has risen sharply. Where is it going next? The Washington Post, 2014.02.13. (letöltés ideje 2014.02.14.). <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/02/13/polarization-in-congress-has-risen-sharply-where-is-it-going-next/>)

3.ábra⁴²

A skálán természetesen szerepelnek a jelentősebb képviselők nevei is, illetve a szavazások alapján megállapított értékeik a liberális–konzervatív skálán (–1.0: leginkább liberális, 1.0: leginkább konzervatív). Megállapíthatjuk azt, is hogy Obama a Washington post szerint mérsékelt liberálisnak számít (2, 3, ábra).

A pártrendszer polarizációja kapcsán érdemes megemlíteni a Föderalista 10. cikkét, amelyben Madison kifejti: „A jól felépített unió számos várható előnye közül egyiket sem érdemesebb alaposan kifejteni, mint azt, hogy kész letörni és féken tartani a pártütést”⁴³ Madison tehát a pártoskodást elítélte. ugyanebben a cikkelyben a „párt” definíciójaként a következőképpen fogalmaz még: „bizonyos számú polgár.... összefog más polgárok jogai vagy a közösség állandó és általános érdekei ellen”⁴⁴. A pártoskodás, vagy Madison terminológiájával élve a pártütés megjelenik az egészségügyi

⁴² C. Hare, K. T. Poole, H. Rosenthal: Polarization in Congress has risen sharply. Where is it going next? The Washington Post, 2014.02.13. (letöltés ideje 2014.02.14.). <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/02/13/polarization-in-congress-has-risen-sharply-where-is-it-going-next/>)

⁴³ . Madison: 10.sz. In: A. Hamilton, J. Madison, J. Jay: A föderalista. Budapest: Európa, 1998, pp 91.

⁴⁴ Madison: 10.sz. In: A. Hamilton, J. Madison, J. Jay: A föderalista. Budapest: Európa, 1998, pp 92

törvény kapcsán is, sőt a pártrendszer polarizációja pontosan az a folyamat, melyet a Madison kifejezetten elítélt és elkerülendőnek tartott.

Az Egyesült Államok alkotmányos rendszere rengeteg dilemmát hordoz magában, ugyanakkor tény, hogy kiállta az idő próbáját. A fékek és ellensúlyok és a hatalom horizontális és vertikális megosztásának rendszere, bár nehézkessé teszi bizonyos döntések és reformok elfogadtatását, de képes kiszűrni az önkényuralmi törekvéseket túlkapásokat, és képes a törvényhozókat és politikai aktorokat a közös döntések meghozatalára készíteni. Ugyanakkor a már korábban is megemlített polarizáció, átalakulás több veszélyt hordoz magában – a nemrégiben bekövetkezett kormányzati leállás példa, egyben intő jel a politikai szereplők számára.

9 Felhasznált irodalmak jegyzéke:

9.1 Nyomtatott Irodalom:

A. Hamilton, J. Madison, J. Jay: *A föderalista, Értekezések az Amerikai Alkotmányról*, Fordította Balabán Péter Budapest: Európa, 1998.

A. De Tocqueville: *A demokrácia Amerikában, Válogatás*. Válogatta: Kulcsár Kálmán Budapest: Gondolat, 1983.

Barry Libert-Rick Faulk: *Obama A kampányról üzletembereknek*. Fordította Rohonyi András Budapest: Akadémiai Kiadó, 2009.

G.A. Almond, G. Bringham Powell (szerk): *Összehasonlító politológia*. Fordította: Béndek Péter Budapest: Osiris, 2003.

H. Kissinger: *A diplomácia*. Fordította Baik Éva. Budapest: Panem kft, 2008.

K. Janda J.M. Berry J. Goldman: *The Challenge of Democracy. Government in America, Az amerikai demokrácia*, Fordította Baik Éva. Budapest Osiris Kiadó, 1996.

Kukorelli István (szerk): *Alkotmánytan I* Budapest. Osiris kiadó 2007.

Paczolay Péter-Szabó Máté (szerk) : *Az egyetemes politikai gondolkodás története, szöveggyűjtemény*, Budapest Rejtjel Kiadó 1999

R. A. Dahl: *How Democratic The American Constitution?* Yale University 2002

T. E. Patterson: *The American Democracy (Second edition)* McGraw-Hill INC. 1993

9.2 Online Irodalom

Wikipedia, the free encyclopedia, Patient Protection and Affordable Care Act:

http://en.wikipedia.org/wiki/Patient_Protection_and_Affordable_Care_Act#Constitutional_challenges

Az Egyesült Államok magyarországi nagykövetségének honlapja:

<http://hungarian.hungary.usembassy.gov>

The New York Times: www.nytimes.com

The Time Magazine: www.time.com

Az Egyesült Államok nemzeti archívumának honlapja: <http://www.archives.gov/federal-register/electoral-college/map/historic.html#2008>